

ABONAMENTUL.

Un an . . . 40 Lei
 6 luni . . . 20 Lei
 3 luni . . . 10 Lei
 Un nr. . . 50 bani

Unirea

INSERTIUNI

Un șir garmond:
 odată Lei 1.50 a doua
 și a treia oară Lei 1.—

Manuscrite sunt a se
 trimite la Redacția
 „UNIRII” Blaj.

== Apare Sâmbăta în fiecare săptămână. ==

AUTONOMIA NOASTRĂ BISERICESCĂ.

De Prof. Dr. ALEXANDRU RUSU.

Vacanța scaunului episcopesc dela Oradea-mare a pus la ordinea zilei o foarte importantă chestiune, care neapărat trebuia să ne preocupe și fără această vacanță, chestiunea *autonomiei noastre bisericești*.

În legătură cu complinirea scaunului văduvit al Orăzii, gazetele — chiar și unele din Ardeal — tipăresc știrea ridicolă, că pentru a alege pe noul episcop în curând se va întruni la București așa numitul „mare colegiu electoral”, iar o altă știre, nu mai puțin senzațională, ne previne, că vacanța dela Oradea se va ridica foarte curând prin numirea unui episcop după normele obișnuite sub regimul ungar.

Cât privește „marele colegiu electoral”, care n'a putut să fie impus nici la alegerile din Sibiu și Caransebeș, suntem absolut siguri, că nu ne va pune vlădică la Oradea-mare, nici acum nici pe viitor.

Nu putem însă lua în serios nici a doua știre. Chestiunea complinirii scaunelor noastre episcopesci nu se mai poate face după tipicul de până acum. Întâiu, pentru că nu există nici un temeliu legal pentru o atare numire, și în locul al doilea, pentru că biserica noastră doarește să aibă de aici încolo episcopi aleși din partea clerului său și pentru merite bisericești, iar nici decât de aceia cari pentru „merite” de ordin politic ar putea fi agreeți într'un moment dat din partea guvernelor de oricând.

Aranjamentul ce s'a făcut în legătură cu alegerea mitropolitului din Blaj, a cărui întărire din partea forurilor competente s'a găsit că nu putea să mai fie amânată, s'a făcut cu expresă mențiune bilaterală, că, sub nici un raport, el nu va putea fi socotit vreodată ca un precedent. Cu toate acestea, scriitorul acestor șire, care în calitate de secretar general la resortul cultelor a putut să se orienteze temeinic în această chestiune, este de convingerea, că era mai în interesul bisericii noastre să se fi putut amâna și acest aranjament. De aceea suntem deplin convingși, că în legătură cu complinirea scaunului dela Oradea-mare, pentru care nu se pot invoca motive de extraordinară urgență, factorii noștri bisericești, nu vor admite cu nici-un preț încercarea repetării unui atare aranjament, oricât de mult ar fi poate aceasta în interesul momentan al unor vechi râvnitori de mitră, totuși — ori tocmai pentru aceea — atât de nemeritată.

Scaunul dela Oradea-mare se va putea deci complini numai după aranjarea temelului legal al acestei chestiuni. Proiectul de concordat al Vaticanului prevede pentru toate eparhiile noastre acordarea dreptului de alegere deprins și până acum din partea mitropoliei ori mai bine zis arhidiecezei de Blaj, și împotriva acestui punct al proiectului evident că guvernul nu va putea ridica vre-o excepțiune. Stând deci Roma pe acest punct de vedere, socotim a fi direct imposibil, să ne trezim din bun senin, fără a se lua avizul clerului, cu un vlădică căzut la Oradea din cerul politicii averescano-gogiste.

Dar dacă este așa, și dacă vlădicia vacantă totuși nu e bine să rămână prea multă vreme în această stare, ni-se impune să aranjăm cât mai curând posibil temelul legal, din care va trebui să iasă noul episcop. Împotriva concordatului s'a pornit, din grația partidului liberal — care pe această cale caută să-și refacă șirele zecimate! — un adevărat războiu de exterminare, susținut, cu foarte puțină deosebire de nuanță, de întreg clerul ortodox al țării, până sus la mitropolitul-primat și la facultatea de teologie din Cernăuți, așa că înfăptuirea lui se va mai amâna poate câțeva vreme. Dar asta pe noi nu ne separă. Urgența lui e cerută mai ales de motive naționale, și până când „patrioticul” cler ortodox se va putea ridica până la înălțimea acestor motive, trecând pretenziunile supărări confesionale în șirul al doilea, noi avem vreme de așteptat. Pentru noi, întârzierea aceasta — care ușor se poate produce, dar care la nici un caz nu poate primejdi idea concordatului, pe care Sârbia și Muntenegru l-au încheiat cu ani înainte — poate să aducă chiar un bine.

Și iată pentru ce!

După părerea noastră, concordatul în ce ne privește pe noi, biserica română unită, trebuie să razime pe principiile cuprinse în organismul autonom al acestei biserici. O intervertire a ordinii de influință reciprocă a acestor două elemente de primordială importanță, pe cât ni-se pare de nefirească din punctul de vedere al logicii faptelor, pe atât poate fi de păgubitoare din acela al intereselor superioare ale bisericii noastre. Cel puțin în ce privește chestiile ce se vor atinge în concordat, trebuie să lucrăm deci din toate puterile, ca organismul autonom al bisericii noastre să devină cât mai curând o realitate. O spunem aceasta, fiindcă avem convingerea, că fără a căuta să ne fixăm drepturile bisericești în cadrele legale ale unui atare organism, biserica noastră va avea să încerce o întreagă serie de desiluzii, pe cari putea să le evite.

Dar să vedem cum stă chestiunea autonomiei noastre bisericești.

Marile transformări dela sfârșitul anului 1918 ne-au găsit în plină luptă, dată cu înverșunare, împotriva planului conceput de ministrul Apponyi, și secundat de înaltul și foarte patrioticul cler maghiar, de-a ne încorpora într'un organism autonom regnicolar, care însemnă desființarea bisericii noastre. Scăpați ca prin minune de această primejdie, urma ca în situația nouă și atât de favorabilă unei primeniri rodnice, să strângem într'un mănunchiu rezultatele pozitive ale luptei de până atunci, și din acestea, precum și din alte contribuții noi și atât de prețioase cum numai experiența unei chinuite vieți de peste două veacuri putea să ni-le imbie, să închiegăm în tihnă organismul nostru autonom pentru care atâtea vreme dădusem lupta de-a surda.

Munca s'a început cu un avânt de tinerescă energie. Principiile discutate preafabil într'un congres preoțesc, ținut la Cluj în primă-

vara anului următor (1919), au fost dezbătute pe urmă temeinic și cu deplină competență din partea sinoadelor diecezane ale celor patru eparhii ale provinciei noastre bisericești. Clerul român unit, întrunit la Blaj, Gherla, Lugoj și pe urmă la Oradea-mare, a căzut, aproape unanim, de acord asupra necesității și a urgenței înfăptuirii autonomiei noastre bisericești.

Sinodul din Blaj, ținut în Iunie 1919, decide în această chestiune următoarele:

1. Înființarea organismului autonom cu participarea elementului mirean.
2. În ce privește sfera de competență a organismului autonom, aceasta să se estindă numai asupra afacerilor materiale și culturale ale bisericii, cu excepția alegerii arhierilor.
3. În organismul autonom elementul preoțesc să fie reprezentat prin $\frac{2}{3}$, iar cel mirean prin $\frac{1}{3}$ din numărul membrilor.

Celelalte sinoadе și-au însușit aceste hotărâri aproape fără nici o modificare. Urma acum, ca pe această temelie pusă de sinoadele diecezane să se pregătească lucrările *conciliului provincial*, în competența căruia cădea legiferarea meritorică în această materie.

De atunci a trecut un an și mai bine. Blajul se pregătește cu mare aparat pentru ținerea unui alt sinod eparhial (!), dar despre convocarea conciliului provincial, care să determine și să fixeze cadrele viitoarei noastre existențe bisericești, nu știm încă nimic.

Am fi însă nedrepti dacă am spune, că de atâtea vreme nu s'a lucrat nimic în această direcție. Datorim adevărului constatarea, că un anumit proiect de autonomie este deja gata și credem a nu comite nici o indiscreție — pentru care totuși luăm întreagă răspunderea —, dacă divulgăm faptul, că acest proiect văzut de arhierii s'a distribuit singuraticelor capitule pentru a se pronunța asupra lui.

Se putea face însă mai mult. Și trebuia să se facă. Mai mult și mai repede! Îndată ce proiectul a fost gata, trebuia supus unei comisii mai restrânse și pe urmă încă înainte de-a se distribui capitulelor, ori cel puțin simultan să se fi dat și publicității pentru a se putea discuta și lămurii, din bună vreme, atâtea și atâtea chestiuni care compoartă. Așa se face cu toate proiectele de legi și credem, că n'a fost un bine de-a se încunoștința despre el numai capitlurile, fiindcă suntem și noi de părerea celui ce-a scris într'un număr din anul trecut al „Unirii” articolul intitulat „Mai multă publicitate”, că astăzi nu se mai poate lucra după vechile clișee. Dându-se proiectului de autonomie dela început o mai largă publicitate — cum tot va trebui să i-se dea, — stadiul în care s'ar găsi astăzi chestiunea ar fi neasămănat mai avansat și, cu siguranță, s'ar fi câștigat mult și în ce privește meritul ei.

Pe temelul acestora, credem a fi în asentimentul opiniei noastre publice, dacă cerem dela factorii competenți să accelereze, cât mai mult posibil, lucrările referitoare la autonomie, permițând și celor ce se întâmplă a nu fi canonici, o ochire asupra acestor lucrări. O cer aceasta evenimentele cari se precipită și cari nu prea vreau să știe de obiceiurile noastre, de-a lucra pe'ndelete.

După ce proiectul autonom se va publica și vom fi în măsură a-l cunoaște cu drept de-a-l și discuta, ne vom ține de plăcută datorință a reveni asupra acestei chestiuni

Sinodul arhidiecezan.

VI.

O calificatie mai intensiva pentru cantori încă se prevede între problemele care are să le rezolve sinodul arhidiecezan. Aşa trebuie calificati cantorii, cât în caz de lipsă să poată suplini pe preot (în parohiile vacante ori — contrase) la catehizare. Aşadar — încă un curs extraordinar — pentru cantori.

Cursuri pentru cantori au fost şi până acum, dar nu prea ştim rostul lor. Iată de ce. Sunt şi acum numeroşi cantori calificaţi, cari nu pot să ajungă la un post cantoral, nici chiar în cazul că s'au anunţat în ziare. Ba s'au dat şi cazuri, că între doi recurenţi din aceeaşi comună a fost ales cantor cel fără diplomă, rămânând cel cu diplomă şi pe mai departe cântăreţ de ocazie — şi nu s'a putut afla nici o modalitate pentru îndreptarea acestei anomalii.

Susţinerea şi pe mai departe a cursurilor cantoral'e regulate numai aşa se poate închipui, dacă se face dispoziţii, ca la nici o biserică să nu poată funcţiona cantor fără diplomă. Aşa dar înainte de toate toţi cantorii actuali ai bisericilor să fie provăzuţi cu diplomă de cantor în toată regula, fiind supuşi unui examen de calificatie. Şi-apoi în viitor, ori ce post cantoral să se completeze prin concurs, iar la concurs să se admită numai cantori cu diplomă.

Acest curs să se reformeze radical şi să se împartă în două perioade de câte 6—8 săptămâni. Periodul prim să se înceapă în 27 Noembrie, adică în postul Crăciunului şi să ţină până în 20 Ianuarie. Iar periodul al doilea în săptămâna I a pasesimilor şi să ţină până în Dumineca mironosişilor.

Afară de instrucţia teoretică, să se pună apoi pondul necesar pe aplicarea practică a celor învăţate şi aceasta se va face aşa, că în vremea cursurilor în biserică se vor oficia zi de zi toate slujbele prescise (utrenie, liturgie orele, vecernie, pavecerniţă, etc.) şi la aceste slujbe toţi candidaţii de cantori să iea parte activă. La cursul din Blaj s'ar folosi spre acest scop capela vre-unui institut sau biserică parohială.

Astfel candidaţii ar vedea cu ochii cum se fac sfintele slujbe (luând şi parte activă) în toate cele 3 perioade ale tipicului şi la praz-

nicile mai însemnate. Calificatia ce şi-ar însuşi-o pe această cale ar fi adevărată calificatie şi apoi s'ar putea afla timpul necesar şi pentru calificarea lor... de cateheţi-suplinitori.

În legătură cu aceasta trebuie să vorbim ceva şi despre dotaţia cantoralilor. Aceasta e cât se poate mai neregulată şi mai neuniformă. În privinţa venitelor stolare, în multe locuri cantorii au terţialitatea, dar în foarte multe locuri au numai $\frac{1}{4}$ ori $\frac{1}{2}$ ori şi mai puţin. Aceasta, durere, s'a întâmpinat aşa, că între mai mulţi aspiranţi la oficiul de cantor preotul a sprijinit pe acela care s'a angajat să servească pentru mai puţin, aşadar un fel de licitaţie minuendă. Iar în ce priveşte porţiunile canonice-cantorale, nu avem în nici o privinţă stări mai anarhice. În cele mai multe parohii porţiunile canonice-cantorale au trecut mare parte în folosul bisericii şi asta iarăşi, după acelaşi metod al licitaţiei minuende.

Dacă aşa-dar noi vrem să lărgim terenul de activitate şi să dăm calificatie mai intensivă cantoralilor, apoi trebuie să începem de aici. Să decretăm pentru venitele stolare terţialitatea, ajungând în chipul acesta la uniformitate şi săvârşind un *act de iustitie*. Trecând apoi în folosul cantoralilor porţiunile canonice-cantorale în întregime, vom repara nedreptatea ultimelor decenii.

Un lucru să nu se uite. Învăţătorii au cerut de mult şi cer şi acum să fie absolvaţi dela oficiul cantoral. Dacă sunt unii, cari doresc să fie şi cantori, apoi aceste sunt numai păreri individuale, izolate. Despărţirea cantoralului de oficiul învăţătoresc o putem considera drept un postulat al corpului învăţătoresc. *Să le împlinim această dorinţă*, dar nu numai pe hârtie, ci de fapt, — această despărţire să se ducă la îndeplinire în toate parohiile. Soluţiile pe jumătate duc totdeauna la o şi mai mare incurcătură a lucrurilor.

Cu acestea am isprăvit. Multe alte trebuinţe ale bisericii noastre pot să fie obiecte de discuţie ale sinoadelor arhidiecezane anuale, a căror eră trebuie să se înceapă odată, dacă dela alfa până la omega vrem într'adevăr binele bisericii noastre. Pentru sinodul acesta, — cum am accentuat la început, — e destul de bogat programul şi — va săvârşi o muncă destul de rodnică, dacă va da o soluţie corespunzătoare acestor trei probleme.

Septimiu Popa.

Alegerea dela Sânmărtin.

Intâmplatu-s'a undeva, iubii cetitori, ca într'o circumscripţie electorală să fi intervenit lucrurile pe care le înşirăm mai la vale şi totuşi să reuşească de deputat candidatul partidului, care este vinovat de ele? Amintim următoarele:

1. Prefectul declară la începutul campaniei electorale, că este exclus să reuşească altcineva decât candidatul guvernului, şi că el nu va îngădui să fie alegeri libere. Sunt martori, cari au auzit afirmarea aceasta.

2. Prefectul opreşte întrunirile candidaţilor opoziţionali, proclamă stare de asediu, dă ordin pe sate să nu circule nici doi cu doi pe strade şi toate aceste împotriva ordinului comandantului corpului VI de armată gener. Petala şi a ordinului secret, g. n. dela interne, ordin comunicat prefectului sub Nr. 254.

3. Se dă ordin de escortare a deputaţilor.

4. Este bătut, maltratrat grav un deputat şi insultat grav un alt deputat.

5. Prefectul şi întregă administraţia ia parte în campania electorală, ţinând vorbiri şi făcând demagogie pentru candidatul guvernului.

6. Într'o comună este amovat notarul, într'alta învăţătorul, iar în a treia primarul, ca preţ pentru voturile ce se vor da candidaţilor guvernului.

7. Se promit locuri de casă, la caz, că se votează cu candidatul guvernului şi se face lista ţăranilor, cărora se vor da locurile.

8. Se improvizează un inginer împărţitor de pământ şi de fapt să măsoară pământul fără nici o lege şi fără nici un drept.

9. Se dă ordin jandarmăriei şi instrucţiunii cum să oprească propaganda contrarului: cum să se pună cue la capete de poş să se strice automobilele.

10. Secretarii generali dela culte şi instrucţie în turneul electoral amărită pe învăţători, fac promisiuni şi plătesc ocenturi de salare.

11. Se respinge fără nici un motiv declaraţia de candidare. Se acceptă pe urmă de silă sub presiunea prezentei unor deputaţi.

12. Se opresc trei comune dela vot.

În amintirea lui Nicolae Solomon

de Dr. Valeriu Moldovan,

Fieşte care generaţie, nu este numai continuatoarea operei înaintaşilor, ci prezintă şi o notă personală distinctă, corespunzătoare vremilor noi şi împrejurărilor schimbate.

Generaţia dela 1848 a fost generaţia luptătoare.

Preoţii şi-au părăsit altarele. Intelectualii mireni birourile incingând sabia răsbunătoare a unor suferinţi de veacuri.

Generaţia ce a urmat după 48, crescută în vremi de pace, dar stăpânită de amintirile faptelor măreţe a antecesorilor, a fost idealistă chiar romantică.

Am apucat, ca copil şi tinăr entuziast, această generaţie.

Intreg felul meu de a fi, a fost înrăurit de aceşti admirabili şi patriarhali luptatori naţionali.

Evangelheliul lor a fost acel al împlinirii datoriei faţă de neam şi în deosebi a cinstei, a tradiţionalei cinste ardelenişti.

Unul dintre cei mai buni şi mai nobili, un adevărat tip de înţelepciune modestă, de omenie fără compromisuri şi de împlinire a datoriei fără esitare, a fost şi protopopul Ludoşului de Mureş: Nicolae Solomon, care s'a stins în

zilele aceste la frumoasa vârstă de 83 ani retras de lume şi uitat parcă de toţi.

*

Era deja om în vârstă, gârbovit chiar de povara anilor, când în partidul naţional a ieşit biruitor elementul tineresc, care a abandonat tactica de pasivitate politică adoptată, la 1881.

Un spirit nou agresiv a luat locul resemnării pasive, dar dârze, de până atunci.

Se începe epoca înălţătoarelor meetinguri, drept răspuns la cetezanţa tot mai sfidătoare a guvernelor din Budapesta.

Era pe timpul celebrelor legi şcolare a lui Apponyi.

Naţionaliştili tineri din judeţul Turdariaş încă am ţinut să ne facem datoria în aceste zile de grea încercare.

Nicolae Solomon era pe atunci protopop în Ludoşul de Mureş, în inima câmpiei Ardealului.

Fără esitare s'a pus în fruntea acestor mişcări luându-se la întrecere cu noi tinerii, cari puteam fi copii, chiar nepoţi.

Cine din ceice au fost de faţă nu îşi va aduce cu duioşie aminte, de imposantul meeting din piaţa Ludoşului, când miile de ţărani aduşi de preoţii şi învăţătorii lor, în ordine militărească cu frunze de stejar la pălărie şi cu orenji verzi în locul drapelelor prohibite, se înşirau tăcuţi şi demni în jurul tribunei oratorilor?

Iar de pe tribună ne facem noi tinerii şcoala de oratorie populară.

În mijlocul nostru, la locul de onoare, încins cu brăni roş al rangului lui preotesc „înţeleptul“ Nicolae Solomon, — cum îl numiam cu toţii — în graiul lui blând şi dulce înflăcără poporul indemnându-l, cu citaţi din Sf. Scriptură, să ţie cu sfinţenie la şcolile naţionale.

*

Au trecut iarăşi câţiva ani de sbucium.

Încurajaţi de succesele meetingurilor şi de alipirea sinceră a maselor ţărăneşti, am matat terenul de luptă în insasi reduta duşmanului: în consiliile judeţene, sau cum se numiau pe atunci în Congregaţiile comitatense. La început mai timizi — eram doar abia 10—15 români faţă de 200—300 de streini — cu început am început se luăm ofenziva şi aici.

Avem în judeţ un revizor şcolar, un slovac maghiarizat, care ţinea cu tot pretul să-şi câştige merite patriotice, prin o atitudine brutală faţă de biecele noastre şcoli româneşti.

Într'o consfătuire, ținută în preseara adunării generale, am hotărît să luăm a doua zi lupta faţişă faţă de acest reneget odios.

Primul orator era să fie protopopul Solomon. Se ridică grav şi limistit şi rosteşte româneşte: Onorată Congregaţie!

13. Se răpește lista de votare dintr'o comună.

14. Se nimicesc la trei secții de votare voturile date pentru candidatul opoziției.

15. Se introduc voturi false la o secțiune unde opoziția nu avea bărbat de încredere. — Jandarmul de serviciu, surprinzând și înfierând faptul, este imediat amovut și transferat.

16. Cu toate aceste abuzuri reprezentantul opoziției întrunește sute de voturi mai multe, totuși este declarat deputat candidatul guvernului.

Ce ziceți, iubiți cetitori, suntem noi în România mare, suntem într'o țară civilizată, suntem într'un stat din Europa, ori doar ne găsim printre popoarele barbare, prin coloniile africane și subterozarea celor mai furibunzi tirani? — Ce zice fiecare inimă cinstită: cui îi aparține mandatul dela Sânmărtin, unde s'au întâmplat lucrurile mai sus înșirate? Ce ziceți și cum calificați actele cari s'au săvârșit acolo și ce părere aveți despre noul membru al parlamentului?

Noi nu vrem să ne umbrim coloanele cu vorbe, cari cu greu ar fi parlamentare și cu anevole să pot tipări!

Vă lăsăm pe voi să judecați!!!

Un uragan groaznic

s'a deslănțuit zilele trecute asupra Moldovei și Bucovinei timp de 24 ore, cu mici întreruperi.

Pagubele provocate de acest uragan sunt imense. Sute de case au rămas desvătite de avariaștele lor, sute de geamuri dela case și magazine au fost sparte, firele telefonice și telegrafice rupte pe distanțe de mii de metri etc. Comunicația telefonică și telegrafică cu restul țării a fost întreruptă.

Viscolul a provocat multe incendii, iar pe distanța Iași-Pășcani a deslocat și rupt mai toți stâlpii de telegrafiat.

La Botoșani uraganul a ținut 12 ore încontinuu, apoi a mai slăbit puțin, — pagubele peste un milion.

Noaptea uraganul a făcut adevărate ravagii; întregi au fost descoperite, n'au fost cruțate străzi nici bisericele.

Atât le-a trebuit ungușilor. S'a deslănțuit un uragan de proteste și invective la adresa oratorului și a noastră, cari stam neclintit în jurul bătrânului stejar, gata de al apăra cu piepturile noastre.

„Rușine! Asta-i țară ungușească! Vorbește în limba Statului! Afară cu trădătorul de țară! etc. etc.”

Înzădat suna clopoțelul fișpanului. Zădarnic au fost reclamațiile noastre indignate. De giaba le-am pus înaintea ochilor legile țării, cari îngăduiau uzul limbii române în Congregații! Sgomotul infernal nu s'a potolit până ce bătrânul Solomon nu a renunțat la cuvânt.

Ieșiți la larg din acea sodomă de cel mai deșantat șovinism, am strâns cu căldură mâna bravului bătrân, fără a putea rosti un singur cuvânt.

Și din ziua aceea ne a fost și mai drag Nicolae Solomon.

*

Te-ai dus și tu dragă nene Solomon! La doi ani după măreața adunare dela Aiba-Iulia, în care văzură și ochii tăi izbăvirea noastră a tuturor Ne-ai părăsit și Tu unul din ultimii Mohicani a simțului de datorie și de cinste ardelenescă!

Nu știu ce gânduri Te-au muncit în acești doi ani ce s'au scurs dela Unire încoace?

Dimineața întâlneai familia umblând să-și caute adăpost în urma puternicului uragan.

E o jale de nedescris în tot ținutul. Un astfel de uragan s'a mai înregistrat în părțile noastre pe la 1886.

APEL

cătră șefii districtelor protopopești ai diecezei gr. cat româna de Oradea-Mare.

Venerați Frați, — dieceza noastră a devenit vădăvă. — Mirele ei, Escelența Sa Radu, ne-a părăsit pe neașteptat atunci, când fiind vorba de încheierea concordatului, de refacerea și noua organizație a bisericii noastre. — Aveam mai tare ca ori când nevoie de mîntea lui, de prudența lui și de fineța lui diplomatică.

Resgnați în voia lui Dumnezeu. Pentru noi nu poate fi indiferent, că cine va fi viitorul nostru cap și Mire a diecezei noastre. — Și dacă cugetăm, că arhidiecezania își aleg pe Arhiepiscopul lor, — Gherlații și Lugoseții în parte concurg și ei cu votul lor la alegerea de Arhiepiscop și Mitropolit al nostru, — aflăm, că e o mare nedreptate, că numai noi Orădanii să nu avem nici un drept!... Noi, preoțimea dela sate, fitorii soldați a Mirelui care are să vie, cunoaștem situația și juristările extrem de grele de aici în apropierea granițelor și pentru aceea și noi trebuie să avem cuvânt la alegerea aceluia, care are să fie capul nostru și conducătorul nostru în lupta cea grea contra aceloră, cari voesc să slăbească simțul moral-creștinesc și simțământul național al poporului nostru, ca aruncându-l în brațele bapșismului și socialismului internațional, să poată clătina și subsăpa temelia statului nostru.

Deci nu numai interese diecezane, ci și interese eminente de stat pretind, că

Se poate că sufletul tău blând se va fi măhnit adânc, văzând cum se prăbușește exemplara noastră solidaritate politică, pe care nu au putut-o dărâma nici guvernele maghiare, nici uneltirile celor slabi de înger dintre noi. Vei fi zămbit amar văzând cum se despart în cete dușmănoase vechi tovarăși de luptă.

Te va fi îngrețoșat spectacolul luptei fratricide dintre Ardeleni și mărima jertfelor și a suferințelor, ce trebuie să le îndurăm sub lozinea falsă a unei „unificări” pripite!

Sau poate, — optimist cum te știam totdeauna — i-ți vei fi zis, că ceace se întâmplă azi e un proces natural, de purificare a caracterelor, după care vor urma și zile mai senine, încălzite de soarele binefăcător al iubirii de frate!

Un lucru e sigur, că în ceasul despărțirii de cele vremelnice, se va fi scoborit asupra Ta liniștea și seninătatea, de care nu are parte decât un suflet mare și un om drept ca și Tine. Cei, cari am luptat alături de Tine, cari Te-am iubit și respectat, pentru marea Ta înțelepciune, cinste și bunătate trimitem o lacrimă de pietate și recunoștință pe mormântul Tău din istoricul cimiter al și mai istoricului Blaj. („Patria”).

la denumirea Episcopului celei mai expuse dieceze dela graniță, să fie consultat și clerul, oarele numai atunci va lucra cu abnegațiune și cu rezultat, dacă va avea dragoste față de Șeful său!

Venerați Frați, — dacă vederile Voastre cadrează cu acest Apel, — cu deplină încredere în Șeful nostru actual Ilustritatea Sa Dr. Stan, vicar capitular, să-l rugăm — trimițându-i o rugare iscălită de 2—3 membrii a fieștecăruia tract protopopesc — ca cu posibilă grăbire conchemându-ne în un consistor plenar sau în alt chip, să ne dea posibilitatea de a ne declara prin vot secret pe care bărbat dorește clerul de Episcop și sub a căruia conducere cu drag ar vrea să lucreze!

Să facem tot ce ne este cu putință și apoi să cerem și sprijinul presei, ca votul nostru, dorința noastră să se respecte la forurile cele mai înalte, ca nu cumva să pățim ca omul din poveste carele a așteptat porumbul cel fript să-i sboare în gură... și apoi să ne trezim pe cap cu un *nedorit*... carele să ne iee voînța de lucru și să ne amărească inimile noastre!

După istorica persoană a fericitului Pavel și a de toată țara deplânsului Radu, să vie Mirele cel nou, dară Acela să fie *Luceafărul* cel mai umilit (carele nu se bate după demnități) cel mai evlavios, cel mai înțelept și cel mai energic dintre preoții provinciei noastre mitropolitane!...

Dr. Paul Luran
protopopul districtului Criș.

Cronică locală.

Reuniunea Femeilor.

De 30 de ani Femeile Române din Blaj au o însoțire culturală și de caritate creștinescă. Una dintre celea dintâi reuniuni femeiești din Transilvania, Reuniunea Femeilor Române gr. cat. din Blaj, poate privi cu mulțămire la un trecut plin de nizuși luminoase și bogat în fapte. Conform tradițiilor Blajului, nici Femeile noastre nu au fost iubitoare de vâlva reclamei, ci au muncit în tăcere, în umbra sfelnică a modestiei, pe care au dus-o uneori chiar până la extrem.

Intemeiată în vremea, când Școala de fete, din Blaj eră încă în anii săi de tinerețe, Reuniunea Femeilor își pusese ca țintă crearea unui *internat* pentru ficele neamului, cari în acelea vremi de stăpânire ungușească nicăiri nu puteau găsi o educație mai națională și mai temeinică ca cultura românească, decât tocmai în Blajul vestitelor școli bătrâne. În cursul timpului însă nemuritorul Mitropolit Ioan Vancea află mijloace și avu fericita inspirație ca să se îngrijască însuși de crearea internatului dorit. De sine înțeles, că Femeile din Blaj s'au bucurat ele celea dintâi, văzându-și visul realizat de marele Arhieru înțelegător. Cum însă în era cărmuirii străine din Budapesta, schimbarea unor statute aprobate cu mari greutate, eră aproape o imposibilitate, Reuniunea Femeilor din Blaj a stăruit mai departe în completarea scopurilor sale inițiale: de-a ajutură la învățătura fetițele sârmane și de-a sprijini cu obolul și cu cuvântul înaintarea și consolidarea internatului și a școlii de fete. Cel dintâi mobil al internatului a fost donația Reuniunii, care s'a îngrijit mai târziu și de reparaturi în mai multe rânduri. Reuniunea

a concurs cu sume însemnate să se întrețină și să-și termine studiile una dintre profesoare. Iar câte fete au beneficiat de ajutoarele Reuniunii Femeilor Române și câte s'au împărțit de premiile ei, cine ar putea-o spune mai bine, decât înseși generațiile cari s'au perândat în cursul alor trei decenii prin școlile Blajului? Reuniunea a fost atât de atentă în prevederile ei, încât a făcut internatului de fete donație un pian frumos, la care își fac educația muzicală chiar și astăzi elevele școlii de fete din Blaj.

Reuniunea Femeilor noastre nu s'a mulțumit însă numai cu protejarea și ajutorarea internatului și a școlii de fete, ci a știut să-și asume încă dela înființare rolul caritativ în metropola culturală românească dela îmbinarea Târnavelor. A îmbrăcat de-atâtea ori elevi săraci și le-a făcut bucurii de sărbători cu daruri potrivite și cu vorbe de dulci mângâieri.

Femeile Blajului au fost însă totdeauna mai mult decât agente de generală caritate umană; ele au fost românce înflăcărâte în toate împrejurările, luând parte la toate mișcările naționale, cari s'au pornit și s'au desfășurat în Blaj. Ele au găsit flori și podoabe de mândre covoare, ori de câteori Blajul avea să salute mari oaspeți ai neamului și ai bisericii, cu ocazia atâtor adunări și mărețe prilejuri naționale.

În cursul războiului mondial, când flăcări Ardealului au trebuit să sângereze pe îndepărtate câmpuri de luptă primind răni și plătind fatale tributuri, Reuniunea Femeilor din Blaj s'a alăturat cu tot sufletul de spitalul Doctorului Hâncu, făcând celea mai ostenitoare servicii în jurul bieților răniți. Mai mult chiar: membrele sale s'au făcut adevărate surori de caritate, îngrijind pe răniți ziua și noaptea. Reuniunea a făcut mari colecte de haine, de vase, de alimente și de alte lucruri trebuincioase spitalului, care fără sprijinul ei, în anul dintâi, nici n'ar fi putut să funcționeze. Durere, că lucrurile puse la dispoziția spitalului »Sf. Gheorghe« de Reuniune, nici până astăzi nu au fost reînapoiate Reuniunii, spre a reînapoia și ea proprietarilor legitimi celea luate numai cu împrumut și a folosi spre alte scopuri caritative celea ce s'au eliberat prin desființarea spitalului!

La activitatea de creștinească umanitate a Reuniunii, trebuie să adăogăm în această fugară schițare îngrijirile de mamă pe cari le-a început față cu orfanii din război, asupra cărora și-a îndreptat privirile îndată-ce mâna nemiloasă a sorții i-a scos la iveală din vârtoarea suferințelor de astăzi.

Mai amintim seratele sale literare-muzicale, cari în anii trecuți aduceau atâtea vioiciune în limitata viață socială a Blajului.

...Ne oprim aici, fiindcă și numai înseilarea activității acestei Reuniuni ar cere anuare întregi, iar strămtoarea coloanelor de gazetă nu îngăduie acest lucru.

Reuniunea Femeilor Române din Blaj prin adunarea sa generală ținută înaintea sărbătorilor a intrat într-o nouă fază, a lărgirii cadrelor sale și a înnoirii după cerințele timpului.

În această adunare memorabilă, Reuniunea a făcut schimbări esențiale în statutele sale. Acestea schimbări privesc în prima linie scopul și menirea ei, cari cereau alte orizonturi. Iată scopul în noua redactare:

— »Scopul societății este: Promovarea educației religioase și naționale românești a tinerelor vlăstare feminine prin acordarea de ajutoare instituțiilor cari servesc aceste scopuri, ori fetițelor singuratice cari le cercetează;

Incurajarea și răspândirea artei naționale femeiești prin înființarea și susținerea unui atelier și școli de gospodărie;

Stimularea industriei casnice a țărăncelor române în legătură cu atelierul și școala de mai sus;

Propaganda pentru ocrotirea și întărirea vieții familiare, ajutând efectiv în deosebi mamele din tagma muncitorească;

Precum și deprinderea în general a actelor de caritate creștinească și umanitară».

Constatăm cu bucurie, că interesul față de Reuniune cu prilejul menționatei adunări a fost foarte mare, înscriindu-se multe membre din toate păturile sociale ale Blajului și chiar și membri ajutători dintre bărbați.

Cu prilejul acestei adunări au fost proclamate membre onorare D-nele: Elena Dr. Pop n. Maniu, fosta prezidentă a Reuniunii și Maria B. Baiulescu, prezidenta »Uniunii Femeilor Române« din Transilvania.

Suntem deosebit de veseli a vedea Femeile Române din Blaj la lucru de apostolie culturală și caritativă. Nu ne îndoim nici o clipă, că Reuniunea în noua sa îndrumare va ști să se călăuzească de aceeași stăruință care i-a făcut onoare în trecutul său de trei decenii.

În seara de 29 Ianuar, Reuniunea și-a ținut tradiționalul său bal, căruia potrivit împrejurărilor i-a zis de data asta: *Serată dansantă*.

A fost o frumoasă și distinsă petrecere în care Reuniunea și-a menținut vechiul său prestigiu de elită. Sala de dans din oteul »Univers« a fost decorată cu un gust superior: covoarele naționale și salonașul improvizat au dat interiorului un ansamblu de căldură și de fineță. Damaele din comitet cari au îngrijit aranjarea pot fi măndre de rezultat.

Dansul s'a urmat în animată dispoziție până spre ziuă. Toatele s'au remarcat prin gingășie și soliditate. Surpriza de după pauză cu »Hora fetelor« și cu »Sârba«, jucate de un mănunchiu drăgălaș de domnișoare costumate și de tineri intelectuali în port național, a fost o notă de noutate, care s'a impus.

S'a remarcat prezența distinșilor oaspeți Dr. Iuliu Maniu și Dr. Ioan Coltor, deputatul Blajului.

Reuniunea a realizat și un frumos profit material pentru sporirea fondurilor sale.

I. Târnavă.

Sâmbătă în 29 Ianuarie a sosit în Blaj dl Petre V. Haneș, secretarul general al Ministerului Instrucțiunii din București. A vizitat dintre institutele de învățământ din loc: liceul de băieți și școala normală de învățători. În aceeași zi cu trenul de 12 ore a plecat la Sânmărtin. Marți în 1 Febr. s'a rentors la Blaj și a vizitat Seminarul teologic și liceul de fete, Biblioteca Centrală Arhidiecezană etc. A distribuit gratuit tuturor elevilor dela institutele de învățământ cărți de literatură de ale Casei școanelor și a Ministrului de instrucțiune din București.

În tot timpul cât a petrecut în Blaj a fost oaspele I. P. S. Mitropolitului Dr. Vasile Suciu.

Săptămâna trecută a fost o continuă agitație sufletească pentru Blăjeni — din cauza alegerii de deputat dela Diocesisânmărtin. Candidatul partidului național dl dr. Ioan Bianu e avocat în Blaj, iar candidatul averescan e dl dr. Octavian Prie, secretarul instrucțiunii dela Cluj — fost profesor în Blaj — deci ambii de aici au pornit în turneul electoral fiecare cu stat majorul de oameni cari i-a avut.

Pentru a sprijini candidatura candidatului partidului național — au venit în Blaj numeroși membri ai Federației, între cari amintim pe deputații: Em. Panaitescu, Ioan Brezeanu și Ioan Marinescu din partidul țărănesc și Dr. Voicu Nițescu, Dr. Aurel Dobrescu și Dr. Ghioiu din partidul național, cari împreună cu candidatul Dr. Ioan Bianu au cutrierat sat de sat din întreagă circumscripția electorală a

Sânmărtinului fiind intimpinați pretutindeni cu multă insuficiență.

Dnii Dr. Iuliu Maniu și Dr. I. Coltor au fost părtași unor ovațiuni de nedescris în satele pe unde au umblat.

În momentul când scriem aceste rânduri încă nu e știut rezultatul *definitiv* al alegerii atât numai știm din informații particulare, că Dr. Ioan Bianu are o majoritate de peste 600 voturi și totuș candidatul guvernamental Dr. Oct. Prie va fi scos și proclamat deputat ales!

Dar pe noi nu ne mai interesează »afacerea« așa de nostimă și caraghioasă demă de istoricele figuri ale măestrului Caragiale; asta nu e treaba unui cronicar ci privește... *Parlamentul și dreptatea*, cari se fac de răs, și poveste în Țara Românească!

† Augustin Paul

s'a stins în 2 Februar în una din camerele hotelului Bratu din București. Cu el dispăre un distins literat și un foarte bun gazetar.

Român cinstit, a stat totdeauna în slujba neamului său. A fost mult timp la »Gazeta Transilvaniei«. A scris articole literare pline de temperament. — A scris în foaia noastră adese ori. — Schițele sale sunt adunate într-o broșură: »Între Someș și Prut«. Afară de numeroase traduceri din franțuzește și nemțește a tradus în limba suedează și operete M. S. Regina.

S'a născut în Letca jud. Solnoc Dobâca.

După terminarea studiilor universitare a trecut în vechiul regat unde a funcționat ca profesor. — A fost numit apoi atașat lângă consulatul român din Budapesta. — În timpul războiului a fost numit consul al României la Stockholm unde a desfășurat o frumoasă activitate pentru refugiați și pentru voluntarii ardeleni.

Cu el dispăre un suflet cinstit și hotărît. — Pământul scump al țării la liberarea căreia a lucrat atâtea să-i fie ușor și amintirea scumpă!

Informațiuni.

— Doi mecenazi miciți. Eugen Vasiliu stud. de a III-a cl. liceală și Augustin Doborean elev în cl. I primară, au adunat în seara sftului Vasile cu plugușorul 1600 Lei, din care sumă 800 Lei i-au dăruit bisericii din Tulgheș. Fapta bună se laudă de sine, și ziua bună se cunoaște de dimineața. Tulgheș Ianuarie 1921.

Teodor Branea, preot.

— Din Diecesa Gherlei. 1. Numiri. M. On. Ioan Doros protopop în Satslatina, paroh la Satsugatag (D. Marei). On. Iosif Nemeș paroh în Lăpușul românesc, paroh la Coruia (D. C. Mănăștur). On. Iuliu Ardelean preot în Văleni, la Borsă ben. de jos (D. Vișeu). On. Nicolae Pop preot în Leordina, la Văleni (D. Coseu). On. Vasile Birlea preot în Prislop, paroh la Bârseul de sus (D. Băseștilor). On. Flaviu Serbac preot nou hirotonit la Leordina (D. Vișeu).

2. Concurs pentru parohii, cu terminul 1 Martie: La parohia Recea (D. Periceiu) și la parohia Recea (D. Baia Mare).

3. Concurs pentru postul de învățător II. din Bixad (D. Țării Oașului). Termenul concursului se fixează cu 15 Februarie a. c.

— Se aduce la cunoștință tuturor fabricilor din cuprinsul județelor Făgăraș, Sibiu și Alba-inferioară, care au nevoie de koks de Lupeni pentru forje și topitul bronzului, ca în termen de 5 (cinci) zile dela apariția prezentei, să aducă la cunoștință Inspectoratului XX Industrial din Sibiu, cantitățile de cari au nevoie pentru a putea fi trecuți pe tablou, fără care nu vor putea obține koksul de care au trebuință.

Redactor responsabil: Vasiliu Suciu.